

คำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ COLOR TERMS IN SHAN

สุชาดา เกียรติยุทธชาติ^{1*}

Suchada Kiattyuddhajati^{1*}

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 202 ถ.ช้างเผือก ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300¹

Chiang Mai Rajabhat University, 202 Chang Puak Road, Chang Puak Sub-district, Mueang District, Chiang Mai Province 50300¹

*Corresponding author E-mail: suchada_kia@g.cmu.ac.th

(Received: Jan 8, 2021; Revised: Jun 6, 2021; Accepted: Jun 10, 2021)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐานตามแนวคิดของเบอร์ลินและเคย์ และวิเคราะห์สังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสีของชาวไทใหญ่ โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารภาษาไทยจำนวน 3 เล่ม และสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาชาวไทใหญ่ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ภาษาไทใหญ่มีคำเรียกสีพื้นฐานจำนวน 9 คำ ได้แก่ สีขาว สีดำ สีแดง สีเขียว สีเหลือง สีชมพู สีม่วง สีน้ำเงิน และสีเทา ซึ่งขัดแย้งกับทฤษฎีวิวัฒนาการของสีของเบอร์ลินและเคย์ เพราะมีวิวัฒนาการระยะที่ 7 แต่ไม่พบคำเรียกสีพื้นฐานระยะที่ 6 คือสีน้ำตาล กลวิธีการสร้างคำเรียกสีพื้นฐานคือการนำคำว่า “สี” มาประสมกับชื่อสีพื้นฐาน ส่วนกลวิธีการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานมี 4 วิธี ได้แก่ การใช้คำเรียกสีของเฉพาะมาเป็นคำเรียกสี การประสมคำเรียกสีกับคำเรียกสี การใช้หน่วยขยายประกอบคำเรียกสี และการใช้คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำบอกความเข้มสว่างของสี คำเรียกสีสะท้อนให้เห็นสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ 6 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพสังคม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ และโรคภัยไข้เจ็บ

คำสำคัญ: คำเรียกสีพื้นฐาน, คำเรียกสีไม่พื้นฐาน, ภาษาไทใหญ่

² อาจารย์ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ABSTRACT

The objectives of this article were to analyze basic color terms and non-basic color terms based on the concept of Berlin & Kay and to analyze the social and culture of color terms of the Shan. The data were collected from three Shan texts and from interviewing 15 Shan informants in Pai District, Mae Hong Son Province, whose age was 35 years and over. The research results were as follows. There were nine basic color terms in Shan, which contradicted Berlin & Kay's color evolution theory, because it was the seventh stage of the evolution. For the formation strategies of the basic color terms, the word "See", or color, was compounded with the basic color terms. There were four formation strategies of the non-basic color terms. The Shan color terms reflected six aspects of their worldviews or thinking systems. They included natural environment, social conditions, lifestyles, relationships with cultural groups, beliefs, and sicknesses.

KEYWORDS: Basic Color Term, Non-basic Color Term, Shan

บทนำ

มนุษย์แต่ละชาติพันธุ์ใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ทำให้การเรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไปด้วย สีที่มนุษย์มองเห็นนั้นเกิดจากแสงที่ตกกระทบกับวัตถุแล้วสะท้อนสีนั้นเข้าสู่สายตาและส่งไปแปลความหมายว่าเป็นสีใด ลักษณะและความสามารถในการมองเห็นและรับรู้สีของมนุษย์ทุกภาษามีลักษณะเหมือนกัน แต่น่าสังเกตว่ามนุษย์ที่ใช้ภาษาต่างกันมักมีคำที่ใช้แยกประเภทของสี (Color Categorization) ต่างออกไปและมีจำนวนไม่เท่ากัน (กัปมันด์พิณณ์ เกียนนอก, 2556) เบอรลินและเคย์ (Berlin and Kay, 1969) ได้เสนอแนวคิดเรื่องใจกลางสี (Foci Point) จากการศึกษาคำเรียกสีพื้นฐานจำนวน 20 ภาษา พบว่าผู้ออกภาษาทุกภาษาระบุใจกลางสีได้ใกล้เคียงกัน จำนวน 11 สี ได้แก่ Black, White, Red, Orange, Yellow, Brown, Green, Blue, Pink, Purple และ Grey เบอรลินและเคย์ได้ตีพิมพ์หนังสือ "Basic Color Terms: Their Universality and Evolution" ในปี ค.ศ. 1969 จากนั้นก็มีผู้สนใจศึกษาคำเรียกสีในภาษาตระกูลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก (นฤมล ศิริพันธ์, 2554) แมคอาร์เธอร์ (McArthur, 1996 อ้างถึงใน ชไมภักดิ์ เตชะสอนันต์, 2554, น.13-11) กล่าวว่า จากการทดลองเรื่องคำที่ใช้เรียกสีพื้นฐานเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีคำสำหรับเรียกสีที่แตกต่างกันในแต่ละภาษาและวัฒนธรรม ส่งผลให้ผู้ใช้ภาษาที่ต่างกันไปมองโลกในมุมมองเรื่องสีและความคล้ายคลึงหรือ

ความแตกต่างของสีที่ต่างกันไปด้วย

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับคำเรียกสีของนักวิจัยในประเทศไทยที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาคำเรียกสีในภาษาต่าง ๆ ไว้ที่น่าสนใจหลายประเด็น ดังนี้

ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นการรับรู้เรื่องสี เช่น งานวิจัยของประนุท วิชชุโรจน์ (2529) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอุดรดิตต์ที่ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตต์ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจ้วงและชาวไทย ศตวรรษ เชื้อมหวาน (2541) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่น ลัวะ ม้ง และกะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและพะเยา อภิญา เพชรวิชิต (2545) ศึกษาการสร้างคำเรียกสีในภาษาไทยและภาษาลาว และสมเกียรติ วัฒนาพวงษากุล (2548) ศึกษาเรื่องสีในภาษาเขมร: การรับรู้และโครงสร้างทางไวยากรณ์ เป็นต้น

ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นเปรียบเทียบโดยใช้ตัวแปรที่แตกต่างกันในการวิเคราะห์ เช่น งานวิจัยของประนุท วิชชุโรจน์ (2529) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอุดรดิตต์ที่ตำบลนาอิน อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตต์ โดยกำหนดตัวแปรคือ เพศ อายุและอาชีพ ชีรพันธ์ เหลืองทองคำ (2535) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาเย้า (เมี่ยน) โดยกำหนดตัวแปรคือ อายุ เพศ และ

ควบคุมเรื่องแสงบริเวณที่เก็บข้อมูล พระนครศรีธรรม รอดทรัพย์ (2555) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาม้งขาว โดย กำหนดตัวแปรคืออายุของผู้บอกภาษา สาริสา อุ่นทานนท์ (2550) ศึกษาคำเรียกสีในภาษาลาว โดยกำหนดตัวแปร คือเพศ และเงินตง เหมย (2557) ศึกษาการสร้างคำ เรียกสีของชาวจีนที่มีช่วงอายุต่างกัน เป็นต้น

ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นด้านวิวัฒนาการ ของคำเรียกสี เช่น งานวิจัยของ Ratanakul (1981) ศึกษา คำเรียกสีในภาษากะเหรี่ยงสะกอ ศตวรรษ์ เชื้อมหาวัน (2541) ศึกษาคำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษา ไทลื้อ ลัวะ ม้ง และกะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดเชียงรายและ พะเยา ศุภมาส เอ่งฉ้วน (2543) ศึกษาคำเรียกสีและ มโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน และมัลลวิณี สาและ (2552) ศึกษาคำเรียกสีในภาษามลายู ถิ่นปัตตานี เป็นต้น

ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นภาพสะท้อนทาง สังคมและวัฒนธรรม เช่น งานวิจัยของพรทิพย์ ไชยรัตน์ (2544) ศึกษาคำเรียกสีสะท้อนวัฒนธรรมและลักษณะ ของคนไทย และธีระ รุ่งธีระ (2554) ศึกษาภาพสะท้อน ทางสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสีภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น

ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นทัศนคติ เช่น งานวิจัย ของธีรพันธ์ เหลืองทองคำ (2535) ศึกษาคำเรียกสีใน ภาษาเย้า (เมี่ยน) และนฤมล ศิริพันธุ์ (2554) ศึกษา คำเรียกสีและทัศนคติที่มีต่อสีของผู้พูดภาษาไทย กะเหรี่ยงโปว์ มอญ และขมุ ในอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัด กาญจนบุรี เป็นต้น

จากประมวลงานวิจัยข้างต้นพบว่า มีนักวิจัย ศึกษาคำเรียกสีในประเด็นที่หลากหลาย ทั้งจำนวน คำเรียกสี วิวัฒนาการของคำเรียกสี การรับรู้สี มโนทัศน์ เกี่ยวกับคำเรียกสี ภาพสะท้อนจากคำเรียกสี การสร้าง คำเรียกสี และโครงสร้างคำเรียกสี มีทั้งงานวิจัยที่ศึกษา คำเรียกสีภาษาใดภาษาหนึ่งและการศึกษาเปรียบเทียบกับ ภาษาอื่น ๆ ปรากฏว่ามีการศึกษาคำเรียกสีในภาษาไทย มาตรฐาน ภาษาไทยถิ่น ภาษาตระกูลไทนอกประเทศ รวมถึงการศึกษาภาษาตระกูลอื่นที่อยู่ในประเทศไทย อีกด้วย

จากการศึกษาที่ผ่านมายังไม่พบผู้ที่ศึกษาภาษา ตระกูลไทที่อยู่ในประเทศไทยแต่อย่างใด ทั้งที่เป็นภาษา ตระกูลเดียวกันกับภาษาไทยที่ใช้กันในประเทศไทย รวม ถึงคนไทในต่างประเทศอีกด้วย อีกทั้งภาษาตระกูลไทใน ประเทศไทยก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก สวัสดิ์นา เลี่ยมประวัติ (2551) สรุปภาษาถิ่นตระกูลไทที่อยู่ในประเทศไทยไว้ว่า มีจำนวนทั้งสิ้น 15 ภาษา ได้แก่ ภาษาไทขึ้น ภาษาไทลื้อ ภาษาไทยอง ภาษาไทหย่า ภาษาไทใหญ่ ภาษาไทดำ ภาษาไทพวน ภาษาไย้อย ภาษาแสก ภาษากะเลิง ภาษา ผู้ไท ภาษาญ้อ ภาษานครไทย ภาษาเขมรลาวเดิม และ ภาษาตากใบ

หากมีการศึกษาภาษาถิ่นตระกูลไทในประเทศไทย เพิ่มเติมให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นศึกษาแบบภาษาใดภาษาหนึ่ง หรือศึกษาเชิงเปรียบเทียบ ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ การศึกษาความรู้ ความคิด และความสัมพันธ์ของชนชาติไท ในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคำเรียกสีของ กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ เนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี ภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเอง เรียกว่า ภาษา ไทใหญ่ จัดอยู่ในภาษาตระกูลไท-กะได ชาวไทใหญ่ ตั้งถิ่นฐานมากที่สุดในเขตรัฐฉานของสาธารณรัฐ แห่งสหภาพเมียนมา (เรื่องเดช ปันเขื่อนขัตติย์, 2554) แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านการเข้าดำเนินการเก็บข้อมูล ในพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาจากผู้อพยพมาตั้งถิ่นฐานหรือประกอบอาชีพอยู่ในเขตอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะถือว่าเป็นพื้นที่อีกแห่งหนึ่งที่ ชาวไทใหญ่ได้สร้างวัฒนธรรมไว้เป็นปึกแผ่น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งด้านวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นถึง เอกลักษณะทางสังคมได้ดี และพบว่าการสร้างคำเรียกสี ของชาวไทใหญ่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เบื้องต้นผู้วิจัยได้รวบรวมคำเรียกสีของชาวไทใหญ่จาก พจนานุกรมภาษาไทย-ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 600 ปีพระญาติโลกราช 85 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สถาบันภาษา ศิลปะ และวัฒนธรรม, 2552) พบว่า คำเรียกสีในภาษาไทย ไทใหญ่ มีลักษณะเด่นหลายประการ คือ มีการจำแนกสีที่ค่อนข้างละเอียด เช่น คำเรียกสีขาว มีดังนี้ “ขาวกู” หมายถึง

ชาวผุดผ่อง “ชาวจ่าง” หมายถึง ชาวบริสุทธ์ “ชาวจั้น” หมายถึง ชาวดุสดชื่น “ชาวหนุ่ม” หมายถึง ชาวอ่อนเยาว์ “ชาวโน้น” หมายถึง ชาวนวล “ชาวไหน” หมายถึง ชาวมาก “ชาวเผือก” หมายถึง ชาวเผือก “ชาวผอง” หมายถึง ชาวมาก ชาวผ่อง “ชาวโหม่น” หมายถึง ชาวหม่น “ชาวแหลง” หมายถึง ชาวปนแดง ทั้งนี้ยังมีการใช้คำเรียกสีเฉพาะนามบางตัวเท่านั้น เช่น “โก้ย” หมายถึง สีเทา ใช้กับค่านาม ม้า ลา และล่อ เท่านั้น “ห่าน” หมายถึง สีแดง ใช้กับหมึกสีแดงสำหรับสักตามร่างกายเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าวิธีการใช้คำขยายคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่มีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาไทยค่อนข้างมาก เช่น “จ้าวจ้าว” หมายถึง มาก ชจี จัด ใช้เป็นคำขยายสีเขียวที่มีบริเวณกว้าง “จิวจิว” หมายถึง ชจี ใช้เป็นคำขยายสีเขียวที่มีบริเวณขนาดเล็ก “แจ้งแจ้ง” หมายถึง มาก ใช้เป็นคำขยายสีแดงที่มีพื้นที่ปานกลาง “จู้จู้” หมายถึง มาก ใช้เป็นคำขยายสีแดง ใช้กับสิ่งของที่มีลักษณะกลม “ตาบกาบ” หมายถึง มาก ใช้ขยายสีชาวดัวอย่างข้างต้นสามารถสะท้อนให้เห็นว่าชาวไทใหญ่มีมุมมองการรับรู้สีที่แตกต่างจากชาวไทย ดังนั้น การศึกษาคำเรียกสีของชาวไทใหญ่จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจและมีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้า เนื่องจากคำเรียกสีของชาวไทใหญ่แสดงถึงมโนทัศน์การรับรู้เรื่องสีที่มีเอกลักษณ์และสามารถสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับที่ชาร์ล โอ เฟรค (Frake, 1980 อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2549) ในบทความเรื่อง The Ethnographic Study of Cognitive Systems ที่กล่าวว่า นักชาติพันธุ์วิทยาควรศึกษาว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีมุมมองในการมองโลกจากประสบการณ์ของพวกเขาอย่างไร โดยศึกษาจากวิธีการที่พวกเขาพูดเกี่ยวกับประสบการณ์เหล่านั้น เพราะจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด และโลกทัศน์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ผ่านภาษา ด้วยการวิเคราะห์ความหมายในภาษา ฉะนั้น การศึกษาคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ในงานวิจัยนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงระบบความรู้ ความคิด ค่านิยม และทัศนคติของคนในสังคมไทใหญ่ ทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมที่มีความหลากหลาย

ทางชาติพันธุ์ ซึ่งจะนำไปสู่การสืบทอด อนุรักษ์ และพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์คำเรียกสีและกลวิธีการสร้างคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สืบรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาคำเรียกสีเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา
2. ศึกษาข้อมูลเอกสารภาษาไทยใหญ่ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาไทยใหญ่-ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 600 ปีพระญาติโลกราช 85 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม, 2552) พื้นเมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองใหญ่ (เรณู วิชาศิลป์, 2550) และหนังสือเรียนภาษาไทย-ไทยใหญ่ แบบใหม่ (นิจชา มังกร, ม.ป.ป.) เพื่อค้นหาเฉพาะคำศัพท์ที่เป็นคำเรียกสีมารวบรวมไว้ทั้งหมด
3. สร้างเครื่องมือสำหรับนำไปตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ออกภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์กับผู้ออกภาษา สัมภาษณ์ทีละคนโดยมีล่ามแปลภาษา และเก็บรวบรวมข้อมูลคำเรียกสีที่ได้จากการสัมภาษณ์
4. นำคำเรียกสีที่ได้มาศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมปรากฏในคำเรียกสีภาษาไทยใหญ่
5. นำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้ นำเสนอในรูปแบบพรรณนาโวหาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลคำเรียกสีจากเอกสาร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำเรียกสีจากเอกสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยใหญ่ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาไทยใหญ่-ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 600 ปีพระญาติโลกราช 85 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม, 2552) พื้นเมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองใหญ่ (เรณู วิชาศิลป์,

2550) และหนังสือเรียนภาษาไทย-ไทยใหญ่ แบบใหม่ (นิจชยา มังกร, ม.ป.ป.)

2. การเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา ผู้วิจัย สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่เป็นชาวไทใหญ่จำนวน 15 คน คุณสมบัติคือผู้บอกภาษาต้องเป็นชาวไทใหญ่ที่อพยพมาจากรัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา มีอายุตั้งแต่ 35 ปีขึ้นไป เพราะยังรักษาภาษาไทยใหญ่แบบดั้งเดิมและใช้ภาษาไทยใหญ่สนทนาในชีวิตประจำวันแม้จะอาศัยอยู่ในประเทศไทย และต้องไม่เป็นผู้มีความบกพร่องทางสายตา ด้านตาบอดสี

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือ 2 ส่วน ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร ใช้บัตรคำเพื่อแยกคำศัพท์ที่เป็นคำเรียกสีมารวบรวมไว้ทั้งหมด และนำมาพิมพ์เก็บไว้ในรูปแบบข้อมูลพื้นฐาน

2. การเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยเฉพาะ คือ แผนภูมิสีจำนวน 200 เฉดสี แต่ละเฉดสีจะมีตัวอักษรและตัวเลขโดยผู้วิจัยจะกำหนดรหัสของเฉดสี โดยเริ่มจากรหัส 001-200 และใช้วัตถุสิ่งของในท้องถิ่นจำนวน 50 ชนิด เช่น ขมิ้น ดอกไม้ ผลไม้ ก้อนหิน นุ่น ก้านธูป เป็นต้น รวมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 250 ชิ้น ขณะที่สัมภาษณ์มีการบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์คำเรียกสี จากนั้นจึงบันทึกคำเรียกสีลงในบัตรคำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคำเรียกสีที่ปรากฏอยู่ในข้อมูลจากเอกสารที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยใหญ่ ได้แก่ พจนานุกรมภาษาไทยใหญ่-ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 600 ปีพระญาติโลกราช 85 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม, 2552) พื้นเมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองใหญ่ (เรณู วิชาศิลป์, 2550) และหนังสือเรียนภาษาไทย-ไทยใหญ่ แบบใหม่ (นิจชยา มังกร, ม.ป.ป.) ข้อมูลเหล่านี้มีผู้ศึกษาไว้แล้ว ผู้วิจัยจะแยกเฉพาะส่วนที่เป็นคำเรียกสีมารวบรวมไว้ในบัตรคำ และพิมพ์เก็บไว้เพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาที่เป็นชาวไทใหญ่ที่อพยพมาอยู่ที่ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน คือข้อมูลคำเรียกสีที่ได้มาจากการนำ

เครื่องมือวิจัยไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 15 คน บันทึกคำเรียกสีเป็นสัทอักษรพร้อมอธิบายความหมายของสีแต่ละสี รวมถึงความคิดของผู้บอกภาษาที่มีต่อคำเรียกสีเหล่านั้นไว้โดยละเอียด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีวิวัฒนาการของคำเรียกสีพื้นฐานและกรอบแนวคิดคำเรียกสีพื้นฐานของเบอร์ลินและเคย์ (Berlin and Kay, 1969) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสีพื้นฐานและคำเรียกสีไม่พื้นฐาน แนวคิดนี้ได้ให้คำจำกัดความของคำเรียกสีพื้นฐาน (Basic Color Term) ไว้ 7 ประการ ดังนี้

1) คำเรียกสีพื้นฐานต้องเป็นศัพท์เดี่ยว (Monolexemic) คือเป็นคำที่มีความหมายของคำที่ไม่สามารถทำนายได้จากส่วนหนึ่งส่วนใดของคำ เช่น คำว่า Blue และ Green เป็นคำเรียกสีพื้นฐาน แต่คำว่า Bluish และ Blue-green ไม่จัดว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเนื่องจากคำดังกล่าวสามารถทำนายความหมายของคำได้จากคำว่า Blue และ Green

2) ความหมายของคำเรียกสีพื้นฐานต้องไม่ซ้อนหรือมีความหมายร่วมกับคำอื่น ๆ เช่น Crimson และ Scarlet ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เพราะว่าคำทั้งสองมีความหมายซ้ำกับคำว่า Red และทั้ง Crimson และ Scarlet ต่างก็เป็นเฉดสีหนึ่งของ Red

3) คำเรียกสีพื้นฐานต้องไม่ใช่คำที่ใช้แคบ ๆ เฉพาะเรียกสัตว์หรือสิ่งของบางชนิด เช่น คำว่า Blond ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน เนื่องจากคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้เฉพาะกับสีผม สีผิว และเฟอร์นิเจอร์เท่านั้น

4) คำเรียกสีพื้นฐานจะต้องเป็นคำที่ฝังใจ (Psychologically Salient) ของผู้บอกภาษา โดยจะพูดถึงคำนั้นก่อน และปรากฏการใช้คำเรียกสีนั้นอย่างสม่ำเสมอในผู้บอกภาษาทุกคน อีกทั้งปรากฏในภาษาเฉพาะบุคคล (Idiolect) ของผู้บอกภาษาทุกคน

5) คำใดที่สงสัยว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือไม่ นั้น ให้พิจารณาได้จากหน้าที่ทางไวยากรณ์ เช่น ถ้าพบว่าคำนั้นมีลักษณะเหมือนคำเรียกสีพื้นฐานอื่น ๆ ให้ถือว่าคำนั้นเป็นคำเรียกสีพื้นฐานด้วย เช่น คำเรียกสีพื้นฐานในภาษาอังกฤษมักมีหน่วยคำเติมหลัง (-ish) ตำแหน่งท้ายคำ เช่น Reddish ดังนั้น เมื่อเราพบคำภาษาอังกฤษ เช่น

Reddish เราจึงถือว่า Red เป็นคำเรียกสีพื้นฐาน แต่ขณะเดียวกันคำว่า Crimson ในภาษาอังกฤษไม่ได้เป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพราะภาษาอังกฤษไม่มีคำว่า Crimsonish

6) คำเรียกสีใดซึ่งเป็นชื่อเดียวกันกับวัตถุหรือสิ่งของให้สงสัยว่าไม่น่าจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน เช่น ในภาษาอังกฤษว่า Ash (เถ้าถ่าน) Gold (ทอง) Silver (เงิน) ไม่จัดว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐานด้วยเกณฑ์การพิจารณาข้อนี้

7) หากคำเรียกสีนั้นเป็นคำที่มีโครงสร้างทางหน่วยคำซับซ้อน (Morphological Complexity) คำนั้นก็ไม่น่าจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน เช่น คำว่า Blue-green ไม่ถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน

จากแนวคิดดังกล่าว อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) ได้ดัดแปลงเกณฑ์ในการตัดสินคำเรียกสีพื้นฐานเพิ่มเติม 3 ประการ ได้แก่

1) เป็นคำที่มีรูปศัพท์เดี่ยว (Monolexemic) คือ คำซึ่งไม่สามารถทำนายความหมายทั้งหมดจากส่วนใดส่วนหนึ่งของคำนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นคำที่ไม่มีส่วนประกอบเป็นหน่วยขยายที่อาจเอาออกได้ (Optional) โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน เช่น “เหลือง” หรือ “น้ำเงิน” เป็นคำเรียกสีพื้นฐาน แต่คำว่า “เหลืองอ่อน” หรือ “น้ำเงินเข้ม” ไม่ใช่คำเรียกสีพื้นฐาน

2) ไม่เป็นคำที่ระบุเฉพาะที่อาจจัดประเภทอยู่ภายใต้สีอื่นได้ เช่น “สีทองอ่อน” หรือ “สีเขียวทองอ่อน” ไม่จัดเป็นคำเรียกสีพื้นฐานเพราะสามารถจัดให้อยู่ภายใต้ “สีเขียว” ได้ เป็นต้น

3) มีความหมายโดดเด่นและมั่นคง คือมีการใช้อย่างสม่ำเสมอโดยผู้ให้ข้อมูลภาษาและปรากฏซ้ำบ่อย ๆ ในข้อมูล เป็นคำเรียกสีที่รู้จำง่ายและไม่ค่อยขัดแย้งในหมู่ผู้พูดภาษาเดียวกัน เช่น เขียว แดง เหลือง ดำ ในภาษาไทยมาตรฐานถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน

หากคำเรียกสีคำใดเข้าเกณฑ์การพิจารณาข้างต้นจะถือว่าเป็นคำเรียกสีพื้นฐาน แต่หากคำเรียกสีคำใดไม่เข้าเกณฑ์จะพิจารณาให้เป็นคำเรียกสีไม่พื้นฐานและจากแนวทางการวิเคราะห์คำเรียกสีดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำคำเรียกสีที่ได้จากการเก็บข้อมูลเอกสารและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์หาคำเรียกสีพื้นฐานตามแนวคิดและทฤษฎีที่กำหนดไว้

2. ผู้วิจัยใช้แนวทางการศึกษาภาษากับวัฒนธรรม (Language and Culture) ตามแนวคิดของ แคลร์ แคลมซ์ (Kramsch, 1998, p. 3 อ้างถึงใน ชไมภักดิ์ สอนันต์, 2554) ที่กล่าวไว้ว่า การใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ภาษามีความผูกพันกับวัฒนธรรม ชีวชนและหลากหลายแง่มุม และวัฒนธรรมนั้นอาจครอบคลุมความรู้ ความเชื่อ และการปฏิบัติตนของบุคคล เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มคนที่ได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกในวัฒนธรรมเดียวกัน

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรม แคลมซ์ได้จัดประเภทความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ ภาษาแสดงถึงความเป็นจริงทางวัฒนธรรม ความเป็นจริงทางวัฒนธรรมถูกรวบรวมไว้ภายในภาษา และภาษาเป็นสัญลักษณ์ของวัฒนธรรม ซึ่งการมองความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมทั้งสามรูปแบบนี้ก่อให้เกิดทฤษฎีและการศึกษาหัวข้อต่าง ๆ รวมถึงการจำแนกประเภท (Taxonomy) ที่อธิบายไว้ว่า ภาษาต่าง ๆ ในโลกอาจมีการจำแนกประเภทของสิ่งต่าง ๆ ในโลกไว้อย่างต่างกันเนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมท้องถิ่น จึงเกิดแนวคิดการจำแนกประเภทแบบพื้นบ้าน (Folk Taxonomy) ที่ครอบคลุมแง่มุมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างคำเพื่อใช้เรียกสิ่งต่าง ๆ การจัดแบ่งหน้าที่ของคำ รวมถึงทฤษฎีต้นแบบของสิ่งต่าง ๆ เป็นต้น

ในงานวิจัยนี้จะใช้แนวคิดข้างต้นเพื่อวิเคราะห์วิธีการจำแนกสีของผู้ใช้ภาษาไทยใหญ่ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าภาษาไทยใหญ่มีคำสำหรับเรียกสีที่เป็นเอกลักษณ์อันเป็นผลมาจากการมองโลกในมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้ผู้ใช้อภาษาไทยใหญ่มองโลกด้วยมุมมองเรื่องสีต่างกันไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านความคล้ายคลึงของสี ความแตกต่างของสี หรือวิธีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีอยู่ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์กลวิธีการสร้างคำเรียกสิ่งพื้นฐานและคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐาน

กลวิธีการสร้างคำเรียกสิ่งพื้นฐานตามแนวทางของเบอร์ลินและเคย์ (Berlin and Kay, 1969) และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2538) พบว่า ภาษาไทใหญ่มีคำเรียกสิ่งพื้นฐานจำนวน 9 คำ ด้วยการนำคำว่า “สี” ประสมกับชื่อสิ่งพื้นฐาน ได้แก่ สีดำ/si:'-lam'/สีขาว/si:'-kha:w'/สีแดง/si:'-le:ŋ'/สีเหลือง/si:'-lo:ŋ'/สีเขียว/si:'-khe:w'/สีม่วง/si:'-kam'/สีน้ำเงิน/si:'-so:m'/สีชมพู/si:'-khon'/และสีเทา/si:'-mon'/และยังพบว่าชาวไทใหญ่สามารถใช้คำว่า “สี” นำหน้าหรือจะเรียกชื่อสิ่งโดยไม่มีคำว่า “สี” นำหน้าก็ได้หากใช้ในสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ เช่น สนทนากับบุคคลที่มีความสนิทสนมกัน สนทนาในประเด็นทั่วไป เช่น การพูดคุยเรื่องสภาพดินฟ้าอากาศ อาหาร หรือต้องการเน้นคำเรียกสีนั้น ๆ เป็นพิเศษ

ส่วนกลวิธีการสร้างคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐาน พบว่า ภาษาไทใหญ่มีกลวิธีการสร้างคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐาน 4 วิธี ดังนี้

1) การใช้คำเรียกสิ่งของเฉพาะมาเป็นคำเรียกสิ่งซึ่งมีกลวิธีการสร้างคำแยกย่อยอีก 7 แบบ คือ

1.1) การใช้คำเรียกธรรมชาติมาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “พะ” หมายถึง สีของท้องฟ้า “สีปางหล่าย” หมายถึง สีของน้ำทะเล “สีน้ำเตง” หมายถึง สีของน้ำจืดที่ใสจนเขียว “สีควันไฟ” หมายถึง สีควันไฟ เป็นต้น

1.2) การใช้ชื่อพืชหรือส่วนประกอบของพืชมาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “สีแก่นหมากแกง” หมายถึง สีของเม็ดมะขาม “สีหมากพิตซุก” หมายถึง สีของผลพริกสุก “สีเป็กหมากจ๊อก” หมายถึง สีของเปลือกส้มพื้นถิ่นของชาวไทใหญ่ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา “สีเหลืองเภา” หมายถึง สีเหลืองที่มีลักษณะเหมือนสีของผลไม้สุกใกล้จะเภา เป็นต้น

1.3) การใช้ชื่อของสัตว์หรือส่วนประกอบของสัตว์มาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “สีเหลืองพาน” หมายถึง สีแดงเหมือนสีของแกง “สีมอนไซ” หมายถึง สีของไข่แดง “สีเล็ดนก” หมายถึง สีเลือดนก “สีนโมโว” หมายถึง สีนมวัว เป็นต้น

1.4) การใช้ชื่อกลุ่มมนุษย์หรืออวัยวะของมนุษย์มาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “สีเนื้อ” หมายถึง สีเนื้อ “สีหล่ามอย” หมายถึง ผิวสองสี “สีส่อมกนหลอย” หมายถึง สีน้ำเงินที่คนดอยนิยมใช้ ได้มาจากการย้อมคราม เป็นต้น

1.5) การใช้คำเรียกวัตถุสิ่งของมาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “ช่อน” หมายถึง สีของผ้าฝ้ายดิบธรรมชาติที่มีสีน้ำตาล “มิก” หมายถึง หมึกสีกลายสีดำ “สีหมากอุด” หมายถึง สีอิฐมอญ “สีเหลืองล้างาน” หมายถึง สีเหลืองของจีวรพระ

1.6) การใช้ชื่อแร่ธาตุมาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “คำ” หมายถึง สีของทองคำ “แสงแสง” หมายถึง ทับทิม “แสงมัดหมี่” หมายถึง นิล “หินเหลือง” หมายถึง กำมะถัน เป็นต้น

1.7) การใช้คำเรียกอาหารหรือเครื่องดื่มมาเป็นคำเรียกสิ่ง เช่น “สีอะหย่องยาเซ” หมายถึง สีกาแฟ “สีน้ำถ่านแฉ่ม” หมายถึง สีน้ำตาลไหม้ เป็นต้น

2) การประสมคำเรียกสีกับคำเรียกสิ่ง มีกลวิธีการสร้างคำแยกย่อยอีก 3 แบบ เพราะการประสมคำเรียกสีกับคำเรียกสิ่งแล้วจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสี 3 แบบ คือ

2.1) ได้เป็นสีใหม่ เช่น “สีเหลืองแสง” หมายถึง สีส้มหรือสีแสด “สีช่องแสง” หมายถึง สีบานเย็น “สีช่องกำ” หมายถึง สีกะปิ เป็นต้น

2.2) ได้สีที่เข้มขึ้น เช่น “เขวหล่า” หมายถึง สีเขียวปนดำหรือเขียวเข้ม “แสงหล่า” หมายถึง สีแดงปนดำหรือผิวสีเข้ม “ส่อมหล่า” หมายถึง สีน้ำเงินปนดำ เป็นต้น

2.3) ได้สีที่อ่อนลง เช่น “ส่อมหม่น” หมายถึง น้ำเงินอมเทา สีกรมท่า “หล่าหม่น” หมายถึง สีดำอมเทา “ส่อมเขว” หมายถึง น้ำเงินอมเขียว

3) การใช้หน่วยขยายประกอบคำเรียกสิ่ง วิธีการสร้างคำเรียกสิ่งไม่พื้นฐานแบบการใช้หน่วยขยายประกอบคำเรียกสิ่ง พบได้ 2 แบบ คือ

3.1) การใช้หน่วยขยายคำเรียกสีที่เกิดได้เฉพาะสี เช่น หน่วยขยายคำเรียกสีดำ เช่น “แก้มแก้ม” หมายถึง ดำไม่เข้มมาก “ก๊วยจู้ย” หมายถึง สีดำมาก

“อุมมุ่ม” หมายถึง คำและอ้วนกลม เป็นต้น หน่วยขยายคำเรียกสีแดง เช่น “แจ้แจ้” หมายถึง ขยายสีแดงที่มีพื้นที่ขนาดปานกลาง “จู้จู้” หมายถึง มาก ขยายของสีแดงที่มีลักษณะกลม “ทอง” หมายถึง แดงโร เป็นต้น หน่วยขยายคำเรียกสีขาว เช่น “ตาบกาบ” หมายถึง ขาวมาก “โน้น” หมายถึง ขาวนวล “จ่าง” หมายถึง ขาวบริสุทธิ์ เป็นต้น หน่วยขยายคำเรียกสีเทา เช่น “เส้าเห่า” หมายถึง สีเทาซีดจาง “ต๋อยป๋อย” หมายถึง ออกจะเทา ค่อนข้างจะเทา “โซโห” หมายถึง สีเทาเข้ม เป็นต้น หน่วยขยายคำเรียกสีเหลือง เช่น “เจ้มเห้ม” หมายถึง สีเหลืองส้ม มักใช้กับแสงตะวันตกดิน เหลืองกลาง ๆ “จิ้นจิ้น” หมายถึง เหลืองอร่าม เหลืองสว่าง “เก็นเงิน” หมายถึง เหลืองชัดเจน เป็นต้น หน่วยขยายคำเรียกสีชมพู เช่น “สองทอง” หมายถึง ชมพูกระจ่างใส “ย่ำ ๆ” หมายถึง สีชมพูฉ่ำ “จิ้น ๆ” หมายถึง สีออกชมพู เป็นต้น

3.2) การใช้หน่วยขยายคำเรียกสีที่เกิดขึ้นได้กับหลายสี เช่น “โลโห” หมายถึง มาก เกิดได้กับสีขาวและสีเทา “ป้าน ๆ” หมายถึง มาก เกิดได้กับสีขาวและสีเผือก “จิ้น” หมายถึง สดชื่น เกิดได้กับสีขาว สีเขียว สีนํ้าเงิน และสีชมพู

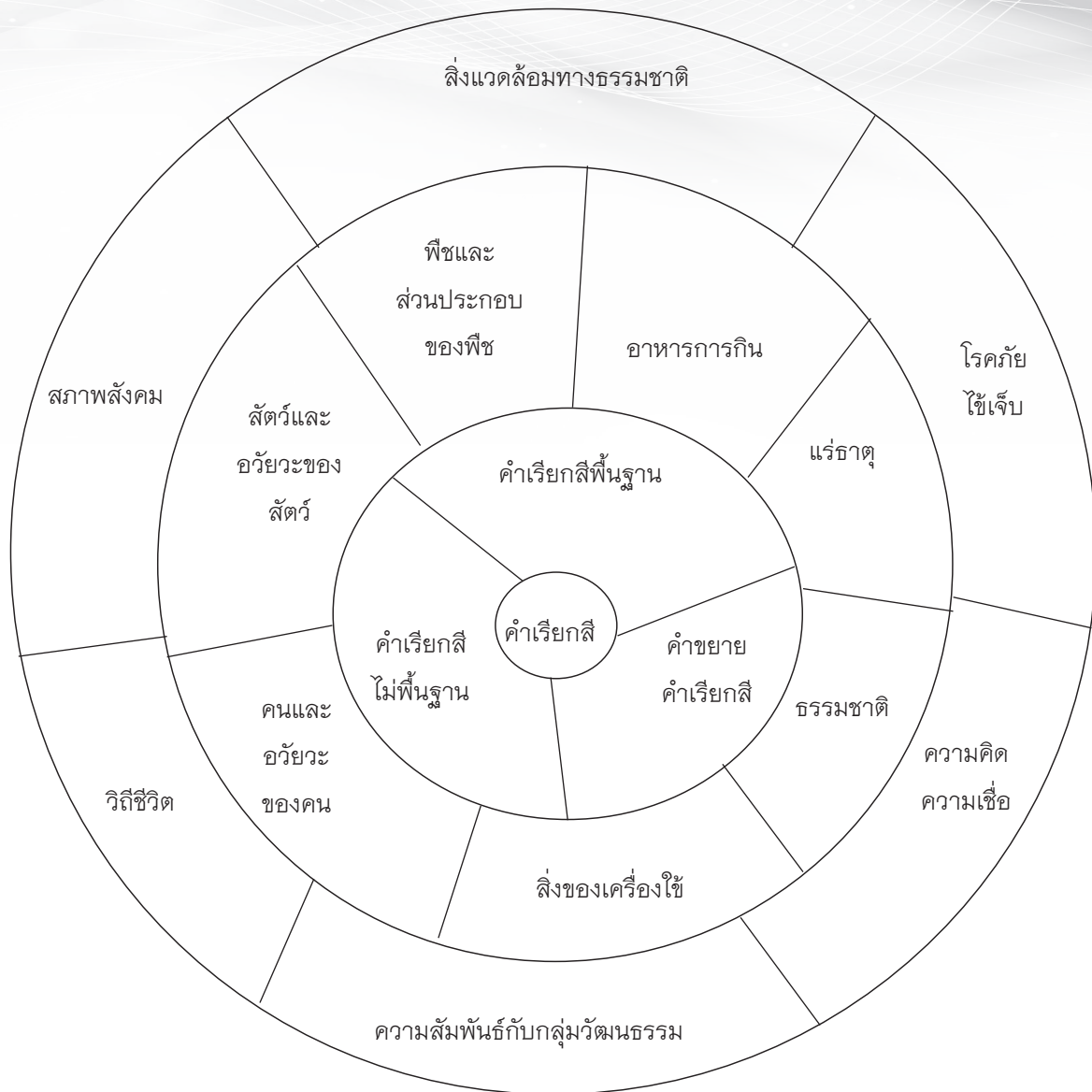
4) การใช้คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำบอกความเข้มของสี ทฤษฎีความเข้มของสี (Intensity) (สมภพ จงจิตต์โพธา, 2556) ระบุว่าความเข้มของสีหมายถึงความสดใส สีทุกสีจะมีความเข้มสูงสุดเมื่อเป็นสีแท้ เมื่อสีแท้ถูกเปลี่ยนน้ำหนักความเข้มของสีก็จะเปลี่ยน

ตามไปด้วย พบว่าสีแดงมีความเข้มสูงสุดและสีม่วงมีความเข้มต่ำสุด และยังสามารถลดความเข้มได้ 3 วิธี คือ ผสมขาวเรียกว่าสีอ่อน (Tint) พบ 2 คำ คือ “อ่อน” หมายถึง สีอ่อน เช่น “เขวอ่อน” หมายถึง สีเขียวอ่อน “ขาวอ่อน” หมายถึง สีขาวอ่อน และ “หนุ่ม” หมายถึง สีอ่อน เช่น “ช่องหนุ่ม” หมายถึง สีชมพูอ่อน “เขวหนุ่ม” หมายถึง สีเขียวอ่อน เป็นต้น ผสมเทาเรียกว่าสีจาง (Tone) พบ 1 คำ คือ “จ่าง” หมายถึง สีจาง ๆ เช่น “เหลิงจ่าง” หมายถึง สีเหลืองจาง ๆ “ส้อมจ่าง” หมายถึง สีนํ้าเงินจาง ๆ และผสมดำเรียกว่าสีคล้ำ (Shade) พบ 5 คำ คือ “แก่” หมายถึง สีเข้ม เช่น “เขวแก่” หมายถึง สีเขียวแก่ “เฒ่า” หมายถึง สีแก่ เช่น “ส้อมเฒ่า” หมายถึง สีนํ้าเงินแก่ “เข้ม” หมายถึง สีเข้มมาก เช่น “เขวเข้ม” หมายถึง สีเขียวเข้ม “กำ” หมายถึง เข้มจัด สีคล้ำ เช่น “แหลงกำ” หมายถึง สีแดงเข้มจัด สีแดงออกคล้ำ “จ้ำ” หมายถึง สีเข้มซ้ำ สีออกคล้ำ เช่น “ส้อมจ้ำ” หมายถึง สีนํ้าเงินเข้มซ้ำ และสีนํ้าเงินออกคล้ำ เป็นต้น

2. ผลการศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสี

การศึกษาภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ พบว่า การศึกษาคำเรียกสีสามารถช่วยให้เข้าใจระบบความคิดหรือโลกทัศน์ รวมถึงเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของคนชาวไทใหญ่ได้ 6 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพสังคม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ และโรคภัยไข้เจ็บ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังภาพที่ 1





ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสิ่งในภาษาไทยใหญ่

ที่มา: สุชาดา เกียรติยุทธชาติ, 2563

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคำเรียกสิ่งในภาษาไทยใหญ่สะท้อนสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ผ่านการใช้คำเรียกสิ่งได้ 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ พบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ตัวอย่างคำเรียกสิ่งเกี่ยวกับพืชและสัตว์ เช่น “สีก่ายอดโหม่ง” คือสีของยอดมะม่วง และยังพบพืชเฉพาะถิ่น เช่น “สีเป็กหมากจ๊อก” คือสีของเปลือกผลส้มชนิดหนึ่งที่พบเฉพาะที่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ถิ่นกำเนิดของชาวไทใหญ่ เป็นต้น ส่วนคำศัพท์ที่เกี่ยวกับสัตว์พบว่า มีทั้งสัตว์เลี้ยง

และสัตว์ป่า เช่น “ไว้ว้า” คือวัวที่มีขนสีดำ “สีเล็ดนก” คือสีแดงเหมือนสีเลือดนก และ “สีเหลงพาน” คือสีแดงเหมือนสีของแกง เป็นต้น ตัวอย่างคำเรียกสิ่งเกี่ยวกับสภาพภูมิศาสตร์ เช่น มีคำขยายคำเรียกสิ่งของป่าเขาที่บอกขนาดของพื้นที่ป่าอย่างชัดเจน “สีจ๊วจ๊ว” หมายถึง ขจีเป็นคำขยายสีเขียวที่มีบริเวณหรือขนาดเล็ก “สีน้ำแดง” หมายถึง สีของน้ำในแม่น้ำที่มีความสะอาดใสจนมองเห็นเป็นสีเขียว “สีปางหล่าย” หมายถึง สีของน้ำทะเล ตัวอย่างคำเรียกสิ่งเกี่ยวกับสภาพดินฟ้าอากาศ เช่น “เหลดเหลง” หมายถึง แดดที่ส่องเป็นสีเหลืองทองเช่นแสงแดดในฤดูหนาว “ว๊าน ๆ” เป็นคำขยายที่บอกถึงลักษณะสีแดงที่ให้ความรู้สึกร้อน “ว๊น ๆ” เป็นคำขยายที่บอกถึงลักษณะ

สีแดงที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น เป็นต้น ตัวอย่างคำเรียกสีที่เกี่ยวกับทรัพยากรแร่ธาตุ เช่น “แสงเขว” หมายถึง หยก “แสงแสง” หมายถึง ทับทิม “सानเหลิง” หมายถึง กำมะถันสีเหลือง เป็นต้น

2. ด้านสภาพสังคม พบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับระบบการปกครองที่สะท้อนให้เห็นว่าสังคมของชาวไทใหญ่เป็นสังคมที่ปกครองโดยระบบกษัตริย์มาอย่างยาวนาน คำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ จึงปรากฏการใช้คำที่มีความเกี่ยวข้องกับข้าวของเครื่องใช้เพื่อประกอบยศถาบรรดาศักดิ์ของราชวงศ์ เช่น “จ้องคำ” หมายถึง รมทองคำ จักรทองคำ “จ้องเผิก” หมายถึง รมสีขาว เศวตฉัตร เป็นต้น ตัวอย่างคำเรียกสีที่เกี่ยวกับเครื่องแสดงฐานะทางสังคมของคนทั่วไปผ่านเครื่องประดับ เช่น “ปู้หู้คำ” หมายถึง ดุมหูทองคำ “คัตจัน” หมายถึง ปิ่นปักผมเงิน เป็นต้น ตัวอย่างคำเรียกสีที่เกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลารวมทั้งสังคม ด้วยสำนวน เช่น “หล่าตัน” หมายถึง สิ่งยุ่งเหยิงไม่ตั้งใจ ทำด้วยความดีร้อน “โก้นจ้อหล่าไล่ก่า” หมายถึง คนอารมณ์ร้าย เป็นต้น

3. ด้านวิถีชีวิต พบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ด้านต่าง ๆ ได้แก่ คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติจากการนำเอาธรรมชาติรอบตัวมาสร้างเป็นคำเรียกสีทั้งในคำเรียกสีพื้นฐาน คำเรียกสีไม่พื้นฐาน คำขยายคำเรียกสี รวมถึงคำชนิดต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาแล้วสื่อถึงสีอันที่มีอยู่ในวิถีชีวิตของกลุ่มคนได้อย่างหลากหลาย คำเรียกสีที่พบในงานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวไทใหญ่เคารพยำเกรงต่อธรรมชาติด้วย เช่น “จาวจาว” และ “สาวหล่าว” เป็นคำขยายคำเรียกสีของแม่น้ำสีที่มีความน่ากลัวซ่อนอยู่ เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงพลังของธรรมชาติที่ส่งผลต่อความรู้สึก เช่น “ขาวจ่าง” หมายถึง ขาวบริสุทธิ์ “เขวจัน” หมายถึง เขียวสดชื่น “ส้อมฮึดตึด” หมายถึง สีน้ำเงินไม่สดใส เป็นต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้า เช่น “สีน่าน” หมายถึง สีของน้ำครามที่เอาไว้อ้อมผ้า “ซอน” หมายถึง สีน้ำตาลอ่อนหรือสีฝ้ายธรรมชาติ “ไหมใจก้อย” หมายถึง ด้ายที่ทำจากผ้าทอมือ เป็นต้น ตัวอย่างคำศัพท์เกี่ยวกับอาหารการกินและการประกอบอาหาร เช่น “สีกวันไฟ” หมายถึง

สีของควันที่ก่อไฟ “ตั้นหล่า” หมายถึง แท้สัตว์ที่ถูกเผาให้ดำเตรียมปรุงอาหาร “เข้านันเผิก” หมายถึง ขนมห่านจากแป้งสีขาว “สีนมนว” หมายถึง สีของนมวัว เป็นต้น ตัวอย่างคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เช่น อาชีพทอผ้า “เค้าแสงหล่า” หมายถึง ข้าวเหนียวดำ อาชีพเกษตรกรรม “สีเหลิงหมอกพักกาด” หมายถึง สีเหลืองของดอกผักกาด อาชีพปศุสัตว์ เช่น “สีนมนว” หมายถึง สีของนมวัว อาชีพประมง เช่น “ป้าหล่า” หมายถึง ปลาน้ำจืดชนิดหนึ่งคล้ายปลาช่อนแต่มีสีดำกว่า นอกจากนี้ยังพบคำศัพท์อื่น ๆ ที่คาดว่ามาจากการประกอบอาชีพ เช่น อาชีพช่าง “สีน่านัก” หมายถึง สีของน้ำรักที่ใช้ลงรักปิดทองหรือทาให้สีดำ “สีน่านหมื่น” หมายถึง สีน้ำมันที่ยังไม่ได้กลั่น มีกลิ่นเหม็น ใช้ทาไม้ “สีหมากฮูด” หมายถึง สีอิฐมอดู “ซั่มมิก” หมายถึง ลักหมึกสีดำ เป็นต้น คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับอบายมุข จากการศึกษาคำเรียกสีพบว่ามีการใช้คำเรียกสีกลุ่มหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอีกแง่มุมหนึ่งของชาวไทใหญ่ ซึ่งแม้จะเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ไม่ดีแต่วิถีชีวิตเช่นนี้ก็สามารถพบได้กับทุกกลุ่มชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น “ขาวหล่า” หมายถึง การพนันชนิดหนึ่งคล้ายการเขย่าลูกเต๋า แต่ตัวเบี้ยเป็นแผ่นสีขาวและสีดำ ใช้วิธีหมุนเบี้ยหรือใส่ถ้วยเขย่าก็ได้ “ย้าหล่า” หมายถึง ผื่น ยางผื่น “หม่มหมากหล่า” หมายถึง โสเภณี เป็นต้น

4. ด้านความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรม พบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของชาวไทใหญ่กับกลุ่มวัฒนธรรมอื่นในสังคม เช่น “หว่า” หมายถึง พรหมสีเหลือง (ภาษาพม่า) “ย้างหล่า” หมายถึง กะเหรี่ยงเผ่าหนึ่งที่ใส่เสื้อผ้าสีดำ “มุเซอหล่า” หมายถึง มุเซอคำ “กลาหล่า” หมายถึง แยกคำ (ชาวอินเดียนใต้ที่มีผิวดำ) เป็นต้น

5. ด้านความคิดความเชื่อ พบคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับความคิดความเชื่อด้านต่าง ๆ ได้แก่ คำศัพท์เกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม เช่น “ไหมหล่า” หมายถึง เส้นด้ายที่ใช้ประกอบพิธีในงานศพ “สีเหลงน้ำปู้” หมายถึง สีแดงน้ำหมาก เป็นต้น คำศัพท์เกี่ยวกับความคิดเชิงเปรียบเทียบที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนมี 2 ด้าน คือ เปรียบเทียบสิ่งที่ดีกับสีขาว เช่น “น่ายขาว” หมายถึง แม่สี “ขาวจ่าง” หมายถึง ขาวบริสุทธิ์ “ขาวกู่” หมายถึง

ชาวพุทธองค์ เป็นต้น และเปรียบเทียบสิ่งไม่ดีกับสีดำ เช่น “แห้วหมากรัก” หมายถึง หญิงโสเภณี “หล้าต้น” หมายถึง เลี้ยง กระทำอย่างไม่มีตั้งใจ ทำด้วยความดีร้อน “โกลนจ้อหล้าไล่ก่า” หมายถึง คนอารมณ์ร้าย เป็นต้น พบคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น “หว่า” หมายถึง พรราชา “สีเหลืองสว่างกาน” หมายถึง จีวรพระ “นายขาว” หมายถึง แม่ชี เป็นต้น คำศัพท์ที่เกี่ยวกับความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น “เขมค้ำ” หมายถึง เข็มทองคำที่ใช้ฝังในเนื้อเพื่อทำเสน่ห์ และความเชื่อเกี่ยวกับการสกลาย เช่น “ซำม็ก” หมายถึง สักหมึกสีดำ “โกลนขาเผิก” หมายถึง คนไม่ได้สักขา “โกลนขาหล้า” หมายถึง คนที่มีรอยสักที่ขา เป็นต้น

6. ด้านโรคภัยไข้เจ็บ ตัวอย่างคำเรียกสีที่เกี่ยวข้องกับโรคภัยไข้เจ็บ เช่น “ป่นดำหล้า” หมายถึง หน้ามืด วิงเวียน ตาลาย “ปอบหล้า” หมายถึง อาการอักเสบที่บริเวณอักเสบมีสีดำ “ดำเจ็บแหลง” หมายถึง โรคตาแดง เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการศึกษาคำเรียกสีและกลวิธีการสร้างคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า คำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่แบ่งออกเป็นคำเรียกสีพื้นฐานจำนวน 9 คำ ได้แก่ สีดำ สีขาว สีแดง สีเหลือง สีเขียว สีม่วง สีน้ำเงิน สีชมพู และสีเทา สร้างคำโดยการนำคำว่า “สี” นำหน้าชื่อสีหรือจะไม่มีก็ได้ ส่วนคำเรียกสีไม่พื้นฐานมีวิธีการสร้างคำจำนวน 4 วิธี ได้แก่ การใช้คำเรียกสีของเฉพาะมาเป็นคำเรียกสี การประสมคำเรียกสีกับคำเรียกสี การใช้หน่วยขยายประกอบคำเรียกสี และการใช้คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำบอกความเข้มสว่างของสี นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทใหญ่นิยมเปรียบเทียบคำเรียกสีกับสิ่งที่มีรูปร่างเคยเป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่มีอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ชื่อมนุษย์หรือกลุ่มมนุษย์หรืออวัยวะของมนุษย์ ชื่อสัตว์หรืออวัยวะของสัตว์ ชื่อพืชหรือส่วนประกอบของพืช ชื่อข้าวของเครื่องใช้ ธรรมชาติ และชื่อแร่ธาตุ เป็นต้น

2. ด้านการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ อำเภอปาย

จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่า คำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สามารถสะท้อนสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ได้ 6 ด้าน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สภาพสังคม วิถีชีวิต ความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ และโรคภัยไข้เจ็บ

การอภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษากลวิธีการสร้างคำเรียกสีพื้นฐานในภาษาไทยใหญ่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น เช่น กาญจนานาคสกุล (2528) ศุภมาส เอ่งฉ้วน (2543) วิภาทิพย์คงคา (2553) ที่พบว่าการสร้างคำเรียกสีพื้นฐานสามารถปรากฏได้ 2 แบบคือมีคำว่า “สี” นำหน้า เช่น สีแดง สีขาว หรือจะไม่มีคำว่า “สี” นำหน้าก็ได้ การศึกษานี้ปรากฏว่าจะใช้ “สี” นำหน้าหรือไม่ขึ้นอยู่กับบริบทการใช้ว่าเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ต้องการเน้นหรือไม่ หรือเกี่ยวกับลักษณะของสีนั้น ๆ ว่าถ้าไม่มีคำว่า “สี” นำหน้าจะยังคงเข้าใจได้หรือไม่ เช่น ส้มไข่มุก ก่ายอดโหม่ง ส้มหน้าสน สีน้ำจืด สีเหลืองปาน สีเหลืองสว่างกาน เป็นต้น และยังพบว่าส่วนมากคำเรียกสีไม่พื้นฐานจะเป็นคำเรียกสีพื้นฐานหรือคำเรียกสีไม่พื้นฐานก็พบทั้งการใช้ร่วมกับคำว่า “สี” หรือปรากฏตามลำพังได้เช่นกัน ขึ้นอยู่กับบริบทการใช้และตามความพอใจของผู้ใช้

ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีในการสร้างคำเรียกสีไม่พื้นฐานในภาษาไทยใหญ่มีลักษณะเฉพาะคือการประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับคำเรียกสีพื้นฐานจะทำให้เกิดสีที่มีลักษณะแตกต่างกัน 3 แบบ ได้แก่ ได้สีใหม่ ได้สีที่เข้มข้น และได้สีที่อ่อนลง ที่น่าสนใจมากคือเมื่อประสมแล้วจะได้สีใหม่ พบว่ามีสีใหม่ที่ได้จากการประสมคำเรียกสีพื้นฐานกับสีพื้นฐานจำนวน 4 สี ได้แก่ สีบานเย็น สีส้ม หรือสีแดง สีส้มเทา และสีกะปิ ส่วนสีบานเย็นนั้น ผู้วิจัยพบว่าสามารถใช้คำเรียกสีพื้นฐานประสมกับคำเรียกสีพื้นฐาน คือ แผลงช่อง ช่องแผลง หรืออาจจะใช้คำเรียกสีพื้นฐานมาประสมกับคำขยายคำเรียกสีเฉพาะก็ได้ เช่น ช่องย่า ชาวไทใหญ่ก็ใช้ในความหมายว่าสีบานเย็นเช่นกัน

จากการศึกษาคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่พบว่าไม่ตรงกับทฤษฎีวิวัฒนาการของสีที่เบอร์ลินและเคย์เสนอไว้ในงานวิจัย เพราะพบว่าคำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่

มีวิวัฒนาการระยะที่ 7 คือพบสีม่วง สีชมพู และสีเทา แต่ไม่พบคำเรียกสีพื้นฐานระยะที่ 6 คือสีน้ำตาล แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ Ratanakul (1981) ที่ได้ศึกษาคำเรียกสีภาษากะเหรี่ยงสะกอเขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยพบว่าด้านวิวัฒนาการคำเรียกสีไม่สอดคล้องกับทฤษฎีของเบอร์ลินและเคย์ กล่าวคือพบคำเรียกสีพื้นฐานสีม่วงซึ่งอยู่ในวิวัฒนาการระยะที่ 7 ทฤษฎีนี้กล่าวว่าสีม่วงจะเกิดได้เมื่อภาษานั้นมีคำเรียกสีน้ำตาลแล้วเท่านั้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มัลวิณี สาและ (2552) ที่พบว่าคำเรียกสีในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีลำดับวิวัฒนาการคำเรียกสีระยะที่ 1-5 ตรงตามทฤษฎี แต่ในขั้นวิวัฒนาการคำเรียกสีระยะที่ 6 ไม่พบคำเรียกสีน้ำตาลที่เป็นสีพื้นฐาน กลับพบคำเรียกสีเทาเป็นสีพื้นฐานแทน

2. การศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่พบว่ามีลักษณะที่ใกล้เคียงกับงานวิจัยอื่น ๆ ในข้อที่มักจะสะท้อนสภาพบริบทสังคมและสภาพแวดล้อมใกล้ชิด เช่น ประเพณี วัฒนธรรม ความคิดความเชื่อ สภาพธรรมชาติ เป็นต้น แต่ก็พบความแตกต่างจากกลุ่มอื่น ได้แก่ ภาพสะท้อนทางสังคมที่แสดงถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เน้นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก และยังพบคำเรียกสีที่เกี่ยวข้องกับอัญมณีมีค่าเป็นจำนวนมากซึ่งตรงกับข้อเท็จจริงที่ชาวไทใหญ่มีถิ่นที่อยู่ ณ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งเป็นแหล่งผลิตอัญมณีมีค่า ทำให้มีคำเรียกสีที่แทนสีของอัญมณีที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังพบคำเรียกสีที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตอีกแง่มุมหนึ่งของชาวไทใหญ่ด้วย เช่น พบคำที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เช่น “ชาวหล่า” หมายถึง การพนันชนิดหนึ่งคล้ายการเขย่าลูกเต๋า แต่ตัวเบี้ยเป็นแผ่นขาวและดำ ใช้วิธีหมุนเบี้ยหรือใส่ถ้วยเขย่าก็ได้ คำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด เช่น “ย้าหล่า” หมายถึง ผี “ย้าแหลง” หมายถึง ยาสูบ ยาเส้น คำที่เกี่ยวกับการค้าประเวณี เช่น “หมั่มมากหล่า” หมายถึง โสเภณี เป็นต้น พบความสัมพันธ์กับกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งพม่า

ไทย แยก และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ภาพรวมนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทใหญ่มีการปรับตัวทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือด้านความคิดความเชื่อ ผู้วิจัยพบว่าชาวไทใหญ่มีความคิดความเชื่อที่สำคัญหลายประการ เช่น ความคิดเชิงเปรียบเทียบที่พบจากคำเรียกสีในภาษาไทใหญ่ที่สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนมี 2 ด้าน คือ เปรียบเทียบสิ่งที่ดีกับสีขาว เช่น “นายขาว” หมายถึง แมะ “ขาวจาง” หมายถึง ขาวบริสุทธิ์ และเปรียบเทียบสิ่งไม่ดีกับสีดำ เช่น “หมั่มมากหล่า” หมายถึง โสเภณี “หล่าตัน” หมายถึง เลี้ยง กระทำอย่างไม่มีตั้งใจ ทำด้วยความดีร้าย เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าชาวไทใหญ่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการมีความเชื่อด้านไสยศาสตร์ เพราะพบคำเรียกสีที่สะท้อนความเชื่อด้านไสยศาสตร์ 2 ด้าน คือ การทำเสน่ห์และการสักกาย และพบการสะท้อนโลกทัศน์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ พบว่า ชาวไทใหญ่มีคำเรียกสีที่สื่อถึงโรคภัยไข้เจ็บหลายคำ เช่น “ต่าหม่น” หมายถึง ตาชุน ตาฝ้าฟาง “ปิ่นต่าหล่า” หมายถึง หน้ามืด วิงเวียน ตาลาย “ปอบหล่า” หมายถึง อากาศอึกเสกที่บริเวณอึกเสกมีสีดำ เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวไทใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพเป็นพิเศษด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำผลวิจัยนี้ไปใช้เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในการศึกษาภาษาไทใหญ่
2. ควรนำผลวิจัยนี้ไปใช้เพื่อเป็นพื้นฐานความรู้ความเข้าใจสภาพสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาษาไทใหญ่ด้วยทฤษฎีหรือแนวคิดอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อให้เห็นแง่มุมของภาษาไทใหญ่ที่แตกต่างกว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาคำเรียกสีในภาษาตระกูลไทอื่น ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กัปปนต์พัฒน์ เกียตนอก. (2556). *คำเรียกสีในภาษาญัฮกูร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- กาญจนา นาคสกุล. (2528). คำเรียกสีในภาษาไทย. *ภาษาและวรรณคดีไทย*, 2(1), 43-52.
- เงินตง เหมย. (2557). การสร้างคำเรียกสีของชาวจีนที่มีช่วงอายุต่างกัน. *วารสารช่อพะยอม*, 24(1), 25-34.
- ชไมภัค เตชสุนันต์. (2554). *ภาษาศาสตร์เบื้องต้น*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีระ รุ่งธีระ. (2554). ภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมจากคำเรียกสีภาษาฝรั่งเศส. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 33(2), 273-291.
- ธีรพันธ์ เหลืองทองคำ. (2535). *คำเรียกสีภาษาเข่า (เมี่ยน)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ศิริพันธุ์. (2554). *คำเรียกสีและทัศนคติที่มีต่อสีของผู้พูดภาษาไทย กะเหรี่ยงโปว์ มอญ และขมุ ในอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- นิชชา มังกร. (ม.ป.ป.). *หนังสือเรียน ภาษาไทย-ไทยใหญ่ แบบใหม่*. (ม.ป.ท.: ม.ป.พ.)
- ประนุก วิชชุโรจน์. (2529). *คำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นอุดรดิตถ์ที่ตำบลนาหิน อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดอุดรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- พรทิพย์ ไชยรัตน์. (2544). คำเรียกสีสะท้อนวัฒนธรรมและลักษณะของคนไทย. *จุลสารลายไทยฉบับพิเศษวันภาษาไทยแห่งชาติ 29 กรกฎาคม 2544*, (กรกฎาคม), 24-27.
- พระณรงค์กร รอดทรัพย์. (2555). คำเรียกสีในภาษาม้งขาว. *มฉก.วิชาการ*, 16(31), 77-88.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม. (2552). *พจนานุกรมภาษาไทยใหญ่-ไทย ฉบับเฉลิมพระเกียรติ 600 ปีพระญาติโลกราช 85 ปีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- เรณู วิชาศิลป์. (2550). *พื้นเมืองแสนหวี ฉบับหอคำเมืองใหญ่*. เชียงใหม่: ซิลค์เวอร์ม.
- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. (2554). *ภาษาศาสตร์ภาษาไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มลวิณี สาละ. (2552). *การศึกษาคำเรียกสีในภาษามลายูถิ่นปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล).
- วิภาที ทิพย์คงคา. (2553). *คำเรียกสีในภาษาไทยสมัยอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ศตวรรษ เชื้อมหาวน. (2541). *คำเรียกสีและการรับรู้สีของผู้พูดภาษาไทยถิ่นลัวะ ม้ง และกะเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และพะเยา*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ศุภมาส เอ่งฉ้วน. (2543). *คำเรียกสีและมโนทัศน์เรื่องสีของคนไทยสมัยสุโขทัยและสมัยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- สมเกียรติ วัฒนาพวงกุล. (2548). *สีในภาษาเขมร: การรับรู้และโครงสร้างทางไวยากรณ์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาเขมร มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สมภพ จงจิตต์โพธา. (2556). *ทฤษฎีสี*. กรุงเทพฯ: วาดศิลป์.
- สาริสา อุ๋นทานนท์. (2550). คำเรียกสีในภาษาลาว. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 24(1), 33-46.
- สุชาดา เกียรติยุทธชาติ. (2563). *คำเรียกสีในภาษาไทยใหญ่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

พจนานุกรม ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2564

- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2551). *การศึกษาภาษาถิ่น: ภาษาตระกูลไท*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2538). *คำเรียกสีและการรับรู้สีของชาวจังหวัดและชาวไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2549). *มนุษย์ ภาษา ความคิดและความเป็นจริง กว่าจะมาเป็นนักภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิญา เพชรวิจิต. (2545). *การสร้างคำเรียกสีในภาษาไทยและภาษาลาว*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- Berlin, B. and Kay, P. (1969). *Basic color terms: Their universality and evolution*. Berkeley: University of California Press.
- Ratanakul, S. (1981). Sgaw karen color categories. *Journal of the Siam Society*, 4(1), 138–144.

